

**Dodatek gramatyczny do języka
teutońskiego**

**Úr Giv ik úres Gramatik for úren
teutoniše Šprake**

Eugeniusz Maat von Hippogriff
Eugeniš Maat ik Hippogriff

Spis treści:

1. Wstęp.....	2
2. Rzeczowniki.....	3
3. Zaimki.....	5
4. Przyimki.....	6
5. Przymiotniki.....	7
6. Czasowniki.....	8

Wstęp

Prezentuję dziś państwu pierwszy dodatek gramatyczny do języka teutońskiego. Został on stworzony w dbałości o szczegóły i z jak największą zgodnością z *Gramatyką* stworzoną przez Vladimira Ivanovitsša Graf ik Lihtenštán. Jednakże wszystkie rzeczy zawarte tutaj są nowością, kwestiami, które pozostawały bez odpowiedzi.

Poniższa lektura rozwiązuje trudne kwestie, czasami też niejasne lub te w ogóle pominięte. Dzięki tej książce dowiedzą się drodzy czytelnicy o tym wszystkim co w teutońskim trudne, być może też niezbyt ciekawe, ale konieczne do funkcjonowania języka teutońskiego w płynnej mowie i jednolitym standardzie. Znajdują się tu kwestie nieco trudniejsze niż w *Gramatyce języka teutońskiego* Jaśnie Oświeconego, więc zachęcam do zapoznania się z tą lekturą dopiero po poznaniu podstaw gramatyki i słownictwa. Książka została podzielona na części wyjaśniające dane problemy z daną częścią mowy, następnie dzieli się ona na konkretniejsze problemy. Życzę miłego czytania i zakochiwania się w naszym cudownym języku teutońskim.

Lord Lingwista Eugeniusz Maat von Hippogriff

Rzeczowniki

Alfabet

Do alfabetu teutońskiego została **dodana litera „w”** mająca taki sam dźwięk jak litera „v”. To jest dźwięk: [v].

Użycie przedimka

Przedimka używamy prawie zawsze.

Jedyny wyjątek to **nazwy własne (ale nie państw), tytuły (np. gazet) i imiona**. Przed takimi rzeczownikami kategoriycznie **nie stawiamy** nigdy przedimka. Wyjątkiem jest jednak użycie przypadków. Np.:

Úr hópt Šriftel ik úre Teutoniše Tsášrift - Redaktor Naczelny Gazety Teutońskiej. Występuje tam tytuł gazety, ale ważniejsze jest, żeby dać przedimek, bo tego wymaga gramatyka teutońska. (Chodzi o podkreślony przedimek.)

Ponadto nazwy jednostek (po liczbach) piszemy **małą literą i bez przedimka**.

Obowiązkowo przedimek stawiamy przed **przymiotnikiem + rzeczownik** i **imiesłów + rzeczownik**. Także przed wyrażeniami z wykorzystaniem **celownika** lub **biernika**, lub gdy chcemy **stworzyć formę żeńską**.

Jeśli chcemy **nie musimy** także stawiać przedimka **przed rodzajnikiem dzierżawczym**, po którym jest **rzeczownik**. W reszcie przypadków stawianie przedimka jest zalecane, ale nie obowiązkowe.

Wyjątkiem jest również odmiana wyrazu úr Kongrak Tutonie – królestwo Teutonni.

M. úr Kongrak Teutonie

D. úrs Kongrak Teutonies

A. úrn Kongrak Teutonien

Traktujemy te dwa wyrazy jako całość przy odmianie.

Tworzenie liczby mnogiej

Liczbę mnogą tworzymy dodając do wyrazu końcówkę **-n** lub **-en**. Chyba, że w słowniku podano inaczej.

úre Buze - úren Buzen

úr Aeroplan - úren Aeroplanen

Tworzenie form żeńskich rzeczowników

Od przedimka zależy rodzaj wyrazu tj. żeński lub męski. Jeśli nie ma tutaj podanej formy żeńskiej w słowniku oznacza, że zmieniamy tylko rodzajnik aby utworzyć taką formę.

úr Nire - krewny
úre Nire - krewna
úr Táner - trener
úre Táner - trenerka

Tworzenie nazw wielokątów

úr *Fifvinkl* - pięciokąt
úr *Sehvinkl* - sześciokąt
úr *Tsvantseijnvinkl* - dwunastokąt
úr **Vinkl** - kąt

Inne wielokąty tworzymy w ten sam sposób „liczba” + „vinkl”. Przy większych liczbach scalamy je w całość. Tzn. usuwamy myślniki.

Tworzenie przedrostków w nazwach miar

Analogicznie do poniższych przykładów i ich przedrostków (**máli**; **cáti**; **dátsi**; **káli**) tworzymy też przykłady z innymi jednostkami np. tona - úr **káli**grame, gram - úr **cáti**grame

úr **máli**mátr - milimetr
úr **cáti**mátr - centymetr
úr **dátsi**mátr - decymetr
úr mátr - metr
úr **káli**mátr - kilometr

Zaimki

Zaimki rzeczowne

Mnie/mną - **Áie**
Ciebie/tobie/tobą - **Tuie**
Jego/jemu/nim - **Orie**
Jej/ją/nią/niej - **Oreie**

Nas/nam/nami - **Áenie**
Was/wam/wami - **Tenie**
Ich/im/je/nimi/ nich - **Orenie**

Zaimki rzeczowne tworzymy przez **dodanie końcówki „-ie”** do zaimka osobowego.

Przykłady:

ha tuie - po tobie

ón áie - beze mnie (dosł. bez mnie)

for oreie - dla niej

Formę grzecznościową tworzymy poprzez pisanie **zaimków z wielkiej litery**.

Óg (iv'erdí) for Tuie. - To (jest) dla Ciebie.

Zaimek przymiotny

Zaimek „który, którego, którym” itd. wyrażamy w teutońskim zaimkiem **vee**. Jest on też swojego rodzaju spójnikiem np.:

Á ef máti vób áenie id úrs ander Lejb, **vee** áen af ne ánhórti. - Marzyłem o nas w innym życiu, którego nigdy nie zazналиśmy.

Przymyki

Przyimek przynależności

Aby w języku teutońskim pokazać **przynależność czegoś do czegoś (lub kogoś)** należy użyć **dopelnacza**. Można, lecz nie trzeba choć jest to mile widziane użyć przed odmienionym rodzajnikiem słowo „**ik**”.

úr Ugáb (ik) úrs Holtzire in úres Fadd (ik) úrs Hónie - łyżka dziegciu w beczce miodu

Przemieszczanie się i określanie położenia

Głównie to celów określenia położenia używa się **czasownika**, który łączy się z **przymikiem „id”** oznaczającym wyrażenie - „do czegoś”. Występuje po nim biernik.

Idę na lewo (w lewo) - Á iv'gó **id úren** Láfte.

Idę na północ - Á iv'go **id úren** Norde.

Jest (znajduje się) na północ (np. od tego miejsca) - Óg iv'erdi **id úren** Norde.

Idę w przód (w tył) - Á iv'gó **id úrn** Virne.

Wiatr wieje z północy - Úre Vinte iv'inté **als úren** Norde.

Idę na górę (np. Na 2 piętro) - Á iv'gó **id úrn** Ráv.

Przymiotniki

Tworzenie przymiotników

W dosyć łatwy sposób możemy także tworzyć przymiotniki. **Dodajemy końcówkę „-iš”** do rzeczownika. Wyjątek jeśli wyraz kończy się na samogłoskę to ją „zabieramy” i dajemy „-iš”, jeśli przed samogłoską jest litera „i” to także i ją zabieramy.

brúdiš - braterski (od słowa úr **Brúde**)

Przymiotniki złożone

W języku teutońskim występują tak zwane przymiotniki złożone, czyli zwykłe konstrukcja: **przymiotnik + przymiotnik**. W takim przypadku **odmieniamy tylko drugi człon** (jeśli to potrzebne).

nordiš-ástiš -> nordiš-astiše -> nordiš-astišen

Czasowniki

Reakcja czasowników

Jeśli chcemy powiedzieć że **jedziemy czymś**, stosujemy konstrukcję - **czasownik jechać + mith + dativus** (II przypadek) + **pojazd**. Oznacza to dosłownie jechać z danym pojazdem, co po polsku nie brzmi zbyt dobrze.

Á iv'árti **mith úrs** Auto. - Jadę autem. (Czasownik „fárti” traci literę „f” ze względów gramatycznych)

Podawanie czasu

Czas podajemy w następujący sposób:

Óg + czasownik verdi + liczebnik porządkowy + wyraz godzina

Np.: Óg iv'erdi aniš Štund – Jest pierwsza

W przypadku **nie pełnych godzin** wygląda to tak:

Óg + czasownik verdi + liczebnik porządkowy + liczebnik główny + wyraz godzina

Np.: Óg iv'erdi tsvaniš tseijn-vijan Štund – Jest 2:40

O czas pytamy w następujący sposób:

Która jest godzina? - Úr vee Štund?

Istnieją też specjalne przedimki do podawania czasu:

án - o (którejś godzinie)

vel - od (którejś godziny)

vem - do (którejś godziny)

Przykłady:

Á iv'olfti als úrn Hus **án** zibiš tseijn-vijan Štund. - Wychodzę z domu o 7:40

Á iv'aabáti **vel** ahtiš Štund **vem** seh-tsejiniš Štund. - Pracuję od 8 do 16.

Określanie wymiarów i innych jednostek

Poniższe przykłady pokazują, że najlepszą metodą na oddanie ile coś ma metrów długości czy centymetrów średnicy jest czasownik „być” - verdi (w tych przykładach akurat użyty w czasie teraźniejszym - iv'erdi.)

To ma długość 3 metrów. - Óg iv'erdi 3 mátr Lángšaft. (dosł. To jest 3 metry długości)

Średnica wynosi 20 centymetrów. - Úr Šráde iv'erdi 20 cátimátr.

Autostrada ma 7 kilometrów długości. - Úr Autobáne iv'erdi 7 kálimátr Langšaft.

Jest 7 stopni Celsjusza. - Óg iv'erdi 7 Tzelsjušz.

Butelka wódki ma 250 mililitrów. - Úr Bótle ik úres Wódke iv'erdi 250 málilátr.

Auterra leży (zajmuję) na powierzchni 50 hektarów. - Auterra iv'erdi 50 háktr.

Centymetr sześcienny to jednostka objętości. - Úr Kubecátimátr óg úr Konvert ik úrs Vólume.

Prostokąt ma boki o długości 6 cm i 12 cm. Oblicz pole i przekątną prostokąta. - Úr Šlimp ik úres Kvá iv'erdi 6 cátimátr ond 12 cátimátr. Tu ifá rehni úre Flek ik úres Kvá ond úre Vállahé ik úres Kvá.

Nazwy **jednostek** piszemy po liczbach z **małej litery** i **bez przedimka**.
Wyjątek Celsjusz (piszemy z wielkiej litery).

